עקב ב

א. מהפסוק „ולמדתם אותם את בניכם" שבפרשתנו [1] למדו בגמ' [2] ד' נשים אינן במצות תלמוד תורה „דאמר קרא ולמדתם אותם את בניכם, בניכם ולא בנותיכם".

והנה אדה"ז בשולחנו [3] מביא הלכה זו ד„אשה אינה במצות ת"ת כו'" וממשיך: „וכשם שאינה במצות ת"ת לעצמה כך אינה במצות ת"ת לבני' ופטורה משכר לימוד בני' כו'. ומ"מ אם היא עוזרת לבנה או לבעלה בגופה ומאדה שיעסוק בתורה חולקת שכר עמהם ושכרה גדול מאחר שהם מצווים ועושים על ידה". ובסוף הסעי' מסיים „ומכל מקום גם הנשים [4] חייבות ללמוד הלכות הצריכות להן לידע אותן כו'".

וצריך להבין:

זה ש„חייבות ללמוד הלכות הצריכות להן" הוא ת"ת דהנשים עצמן, וצ"ל בכל אחת ואחת. העזר לבנה או לבעלה אינו ענין של לימוד כ"א ענין של עזר, השייכות שלה היא להשכר דת"ת של בנה ובעלה, אינו אלא בזו שיש לה בעל ובן [5] והם זקוקים לעזר,

1) יא, יט.
2) קידושין כט, ב.
3) הל' ת"ת פ"א הי"ד.
4) בהמ"מ שם נסמן אגור (הל' תפלה אות ב) ב' ס"ה והוא בסמ"ק בהקדמה. וע' ג"כ ספר חסידים סי' שיג. ב"י או"ח סי' מז. רמ"א יו"ד סרמ"ו ס"ו ועוד (ראה מ"מ והערות להל' ת"ת שם).
5) ואף ש„חולקת בשכר" גם באם היא עוזרת לסתם אנשים בלימוד התורה (וראה לקמן סעיף ו' ובהערה 44) הרי כאן מדובר רק ע"ד העזר לבנה או לבעלה.

אין כ"ז הלכה ודין מיוחד בנשים כ"א בכאו"א העוזר *5 להמחוייב בת"ת ש־יעסוק בתורה (אלא שגם נשים בכלל).

ועפכ"ז הו"ל להקדים ולהתחיל ש־„חייבות ללמוד הלכות הצריכות להן", ולאח"ז ש„אם היא עוזרת כו'".

והנה לכאורה י"ל שכיון שכ' דפטורה משכר לימוד בני' — רוצה לסיים עניני' ד„מ"מ אם היא עוזרת כו'". — אבל הא גופא צ"ע למה סידר אדה"ז המשך דבריו כנ"ל והרי הו"ל להקדים המאוחר, כנ"ל.

ב. והנה בהל' ברכות השחר [6] כ' אדה"ז: שמטעם זה ש„חייבות ללמוד מצות שלהן לידע היאך לעשותן" נשים מברכות ברכות התורה (ומוסיף אח"כ עוד טעם) — ומזה שמברכות ברכות התורה על לימודן, מוכח שלימוד הל־כות הצריכות להן הוא אצלן ענין של לימוד התורה (ולא רק הכשר למצות שלהן).

וצלה"ב:

א) מאין המקור בגמרא דלימוד ה־נשים את ההלכות הצריכות להן הוא ענין בפ"ע, ענין של לימוד תורה, ולא — רק הכנה לקיום מצות שחייבות בהן. ולכאו' פשטות הלימוד ד„ולמדתם את בניכם ולא בנותיכם" משמע דאינן

*5) ומצוי בפרט בעזר במאי.
6) וכמו שהוא ברמ"א (בשו"ע יו"ד שם) שהקדים הדין דחייבת כו' לדין דעוזרת, אלא שהרמ"א בא בהמשך למ"ש המחבר בנוגע ללימודה בעצמה משא"כ המשך דברי אדה"ז.
7) סו"ס מז וראה בהנסמן לעיל הערה 4.

בלימוד התורה (כלל), וכל' אדה"ז "אשה אינה במצות ת"ת"?

ב) יתירה מזו: אמרז"ל [8]: "נשים במאי זכיין, באקרויי בנייהו לבי כנישתא ובאתנוי גברייהו כו'". ואם חיובן ללמוד הלכות הצריכות להן הו"ע של מצוה בפ"ע, לימוד תורה, מהי השאלה "במאי זכיין", ובהמענה הול"ל דיש להן זכות של לימוד התורה (הלכות הצריכות) בעצמן (ולא רק "ד־איקרויי בנייהו כו'").

ג) במס' סוטה [9] מקשה הגמ' (בפי' "אם יש לה זכות תולה לה"): "זכות דמאי, אילימא זכות תורה הא אינה מצוה כו' " — הרי דאין לנשים (מצ"ע) זכות תורה (אם לא מטעם דאקרויי כו' ואתנויי כו' כדמסיק שם בגמ').

ד) חיובן בלימוד ההלכות הצריכות להן הוא בכדי (כל' אדה"ז) "לידע אותן", "לידע האיך לעשותן" — וא"כ לכאו', אשה הבקיאה בדינים שלה כו' ובמילא עפ"ז אין עלה חיוב ללמוד ההלכות [10] לא שייך לחייבה בברה"ת מטעם זה,

וא"כ איך הביא אדה"ז (בטעם חיובן בברה"ת) טעם זה כטעם ראשון ועיקרי, והרי אינו שייך בכל הנשים (ולכל היותר הו"ל להביאו — כטעם נוסף) [11]?

ג. והביאור בזה:

אי' בגמ' [12] גבי נכרי [13] הלומד תורה: "שנאמר אשר יעשה אותם האדם גו' כהנים לוים וישראלים לא נאמר כו' למדת שאפי' נכרי ועוסק בתורה ("ב־שבע מצוות דידהו" [14]) הרי הוא ככהן גדול". והנה חשיבות זו (ד"ה כ־כה"ג") הנעשה בנכרי הלומד תורה דשבע מצוות בני נח, היא מצד מעלת לימוד התורה דוקא, וכמ"ש בתוס' [15] ד"להכי נקט כה"ג משום דכתי' [16] יקרה היא מפנינים ודרשי' [17] מכה"ג הנכנס לפני ולפנים כו'", שזוהי מעלת התורה [18] (אלא שבבנ"י ע"י לימוה"ת נעשה "קודם לכה"ג", ונכרי העוסק בתורה הוא (רק [19]) ככה"ג [20]).

ולכאורה אינו מובן: התורה היא מורשה קהלת יעקב — ניתנה רק לישראל ולא לנכרים, ומה שמותרים ללמוד תורה (אף כי "נכרי שעוסק

---

8) ברכות יז, א. ועד"ז בסוטה כא, א.

9) שם.

10) ראה ברכ"י (להחיד"א) סי' מו אות ז: "חייבות . . למען דעת הדינין שלהן ואי בקיאית בהן תו ליכא עלייהו שום סרך חיוב ללמוד".

11) וכן הקשה בשו"ת בית הלוי (ח"א סי' ו) על האגור (לפי הבנת המ"א). ומש"כ שם בכוונת האגור — פשטות לשון האגור אינו משמע כן.

12) ב"ק לח, א. סנהדרין נט, א. ע"ז ג, א.

13) כצ"ל — ראה ס' חסרונות הש"ס — ובדפוסים שינו מאימת הצענזאר.

14) סנה' שם.

15) ב"ק שם. ע"ז שם ד"ה ה"ה ככה"ג.

16) משלי ג, טו.

17) הוריות יג, א.

18) כן משמע גם ממרז"ל זה עצמו, דאין לומר ש(הלימוד שלו הוא חלק בקיום המצות שלו ו)זה שנעשה ככה"ג הוא מצד גודל הענין דקיומם שבע מצות דידהו, כי א"כ כ"ש שכן צ"ל בקיום המצות ע"י ישראל, ולא מצינו זה בשום מקום. וראה לקו"ש ח"ז ע' 49 שוה"ג להערה 11 — אלא שמדברי התוס' מוכרח הוא, כבפנים.

19) ראה לקמן הערה 57 הטעם בזה (בפנימיות הענינים).

בתורה חייב מיתה"[20]), הוא לפי ש־נצטוו לקיים ז' מצות ב"נ, במילא צריכים הם ללמוד הלכות אלו בשביל לידע האיך לעשות מצות, אבל מאין להם המעלה דעסק התורה (מעלה זו שאינה בקיום המצות)?

ועכצ"ל: מאחר שבפועל מחויבים ב"נ ללמוד הלכות דמצות אלו (— כי בלא"ה לא יוכלו לקיימן), הנה אף שלימודם הוא בשביל קיום המצות, מ"מ, כיון שעכ"פ מחוייבים ללמוד תורה — יש בהם גם הגדרים דלומד תורה, כולל מעלות הנ"ל.

בסגנון אחר: לימוד תורת ז' מצות ע"י בני נח, אף שאינו בא לכתחילה מצ"ע, כ"א בשביל דבר אחר — קיום המצות — היינו שהלימוד הוא הכנה מוכרחת (כעין הכשר) להמצות, מ"מ נעשה עי"ז ענין לעצמו — לימוד התורה מצ"ע[21].

ולכן יש בו גם הענין הנפעל ע"י לימוד התורה — "הרי הוא ככה"ג"[22] (אף שאינו בקיום המצות).

ד. דוגמא לדבר: לכמה דיעות[23] (והלכה כמותן[24]): אחד מד' עבודות שמחשבה פוסלת בה, היא הולכת הדם להמזבח לזרקו. ומבאר הרגצובי[25]: דאף שהולכה הכרחית היא (בנדו"ז) בשביל הזריקה שלאח"ז[26], נעשה חשיבות בפ"ע והוי עבודה שמחשבה בה פוסלת[27].

ה. ועד"ז מובן בלימוד התורה דנשים[28]: הא דחייבות ללמוד הלכות הצריכות להן, אם שהוא (לא מצד מצות לימוד התורה מצ"ע, כ"א) בשביל "לידע האיך לעשותן" (היינו שהוא דבר הכרחי בשביל קיום המצות), בכ"ז נעשה הלימוד ענין בפ"ע. ולכן מברכות הן משו"ז ברכות התורה[29].

מובן דע"פ תורה מוכרח הוא ללמוד ה־הלכות וא"כ (מכיון דמוכרח בזה ע"פ תורה) יש בלימודו מעלת ויקר התורה.

23) ת"ק ור"א במשנה (זבחים יג, א). וראה לקמן הערה 26.

24) רמב"ם הל' פסוהמ"ק פי"ג ה"ד.

25) ראה צפע"נ עה"ת ר"פ מסעי. מהדו"ת נא, ג. ועד"ז מבאר בכו"כ עניני תורה (וכיו"ב) — ראה במקומות הנ"ל. ובצפע"נ למו"נ ח"א פע"ב (נדפס בצפע"נ עה"ת דברים ע' שעב ואילך ובהגסמן שם). וראה לשונו (שם) "אף שזה סיבה אך מ"מ זה הכרח ונעשה כמו עצם".

26) ולדעת הרמב"ם (שם בסוף הפרק) גם אם מהלך במקום שאינו צריך, מחשבה פוסלת בה (כדעת הת"ק. ראה כס"מ שם).

27) ומה שר"ש פליג שם הוא כי ס"ל ד"אפשר בלא הילוך שוחט בצד המזבח". אמנם בנדון דבר המוכרח בעצם (וע"ד נוע"ד), י"ל שגם ר"ש מודה שנעשה ענין וחשיבות בפ"ע.

28) וראה גם ב"ח סי' מז סד"ה ועוד יש. ובדרישה שם בסוף הסימן.

29) ועפ"ז מובן ג"כ בפשטות דיכולות לברך "ונתן לנו את תורתו" (ראה ביאורי

---

20) סנהדרין שם.

21) ועפ"ז מקום ביותר לצ"ע בדין נכרי המתנה עם בנ"י שיפרנסו ויחלקו בת"ת דילי' — ראה לקמן הערה 42.

22) בבמדב"ר פי"ג, סו הגירסא: "נכרי המתגייר שלמד תורה ה"ה ככה"ג" והכוונה בזה שלומד גם שאר חלקי התורה (ולא רק שבע מצות דידהו) — דאל"כ התנאי "המתגייר" אינו (וראה חידושי הרד"ל וחי־דושי הרש"ש שם), והטעם: כיון שבא להתגייר שרי ללמוד התורה כמ"ש בחזאע"ג (שבת לא, א ד"ה א"ל מקרא). אבל ראה שו"ת רעק"א סי' מא. וראה שו"ת מנחת חיים ח"א סי' ז. ועוד.

והביאור הוא — כבפנים: מכיון שתיכף כשנתגייר נעשה מחוייב בכל המצות הרי

ומאחר שלימוד הלכות (דמצות אלו) נעשה ענין ותכלית בפ"ע (של לימוד התורה), מובן[29] ששוב אין הוא מוגבל רק לשעה ש"צריכה לידע היאך לעשותן" בפועל. ולכן גם האשה היודעת כבר הלכות הצריכות לה ויודעת "האיך לעשותן", יש לה שייכות[30] ללימוד התורה, ולכן יכולה לברך ברכות התורה.

ועפ"ז מובן מה שדייק אדה"ז וכתב בטעם דנשים מברכות ברה"ת טעם זה דוקא כראשון ועיקרי, שהרי בענין זה יש לנשים שייכות לתורה מצ"ע.

ו. אמנם לפי הנ"ל, דחיובן של הנשים ללמוד הלכות הצריכות הוא (לא רק הכשר לקיום המצות שלהן, אלא גם) ענין של לימוד התורה — תגדלנה ביותר הקושיות דלעיל (סעי' א־ב)?

הגר"א או"ח סי' מז ע"ש) שהרי עפ"ז גם להן ניתנה התורה (במ"ת) בנוגע (וע"י) המצות שלהן*. וראה שו"ע אדה"ז סקפ"ז ס"ז (מ"א שם סק"ג) שמטעם זה אומרות הנשים בברה"ז "ועל תורתך שלמדתנו".

30) ובפרט לדעת הרמב"ם דלעיל ב־ הערה 26.

31) וי"ל שזהו דיוק ל' אדה"ז "אשה אינה במצות ת"ת" (ולא כתב פטורה מלימוד התורה — וכיו"ב).

---

*) מובן שאי"ז שייך בב"נ כי הם לא קיבלו התורה (ד"החזירה הקב"ה כו'" (ע"ז ב, ב. ועוד) וכנאמר "בחר בנו מכל העמים ונתן לנו כו'") ובמילא מובן שאין מקום שיאמרו "ונתן לנו" כו' (וענין הברכות בכלל אין בהם), משא"כ נשים, דאדרבא, כהקדמה למ"ת נאמר: כה תאמר (ותחלה) לבית יעקב אלו הנשים (ואח"כ) ותגד לבני אלה האנשים (יתרו יט, ג ופרש"י שם. שמו"ר פכ"ח, ב). וכ"כ במ"א שבפנים ההערה.

והביאור בזה:

אף שנתבאר שבלימוד ההלכות הצריכות להן יש ענין של לימוד התורה, בכ"ז מכיון שחיוב זה מסובב מחיובן במצות שלהן, הרי אין לומר ע"ז שהן "במצות ת"ת", ובמילא אין שייך לומר שיקבלו ע"ז שכר כמצווה ועושה במצות ת"ת.

וע"ד המבואר[32] בלימוד התורה דב"נ בשבע מצוות דידהו, דאף שיש בזה מעלת התורה כנ"ל, עד ש"הרי הוא ככה"ג", בכ"ז "אין מקבלין עליהם שכר כמצווה ועושין אלא כמי שאינו מצווה ועושה".

ועפ"ז מובן מה שלא אמר בגמרא דנשים יש להן זכות תורה מצד זה שחייבות ללמוד הלכות הצריכות להן: הא דקאמר בגמ'[33] ד"הא אינה מצווה כו' נהי דפקודי לא מפקדא כו'", הכוונה בזה היא (לא שאין למצוא בנשים חיוב דלימוד התורה, כ"א) בנוגע (ל"זכות תורה" —) להשכר על מפקדא — מצות לימוד התורה כ־ "מצווה ועושה", שדוקא שכר זה (דזכות מצות ת"ת) "מגנא כולי האי".

ולכן בלימוד הלכות הצריכות להן, אם כי יש לאשה בזה יוקר מעלת התורה כו', מ"מ אין היא "מצווה ועושה", ואין לה זכות זו דתורה שישנה למצווה ועושה[34].

---

32) ע"ז שם.

33) סוטה שם.

34) וכשמקשה "אילימא זכות תורה הא אינה מצווה כו'" הכוונה גם על התורה שלומדת לדעת לקיים מצותי'. ועפ"ז יומתק גם הקס"ד "אילימא זכות תורה" שהוא (גם ובעיקר) על ענין זה דתורה (יוקר התורה) שישנו בנשים (וראה לשון רש"י שם) ומ"מ

ז. אמנם בזה ש"היא עזרת לבנה או לבעלה בגופה ומאודה שיעסוק בתורה חולקת שכר עמהם ושכרה גדול מאחר שהם מצווים ועושים על ידה". (וחהו שמסיים גם בגמ' "לעולם זכות תורה כו' באגרא כו' ").

הביאור בזה: לכאו' אינו מובן למה היא חולקת שכר עמהם בלמוד תו־רתם מפני שעושים על ידה — ה"ז בדוגמת נותן כסף לעני והעני קיים בכסף זה מצוה (כגון שקנה בו מזון לסעודות שבת, וכיו"ב) דלא מצינו בשום מקום דיש לנותן הצדקה חלק במצוות שעושה העני בכסף זה (כ"א רק שכר קיום מצות צדקה)?

והתירוץ בפשטות הוא: כשאדם נותן צדקה לעני, נעשו המעות של העני, ואח"כ — כשהעני עושה מצוה במעות אלו — הוא עושה המצוה בדילי'; אבל בנדו"ד, האשה עזרת לבנה או לבעלה מלכתחילה בקיום המצוה של ת"ת — היינו שהיא עושה פעולת השתתפות בענין ומצוה זו, עזרת בעצם המצוה ולכן חולקת שכר עמהם, מקבלת (חלק ב)שכר לימוד התורה של הבעל והבן[39].

דוגמא לזה מצינו במצות פו"ר: כתב הר"ן[40] דאשה אע"ג שאינה מצווה בפרי' ורבי'[41], "מ"מ יש לה מצוה מפני שהיא מסייעת לבעל לקיים מצותו".

והביאור: קיום המצוה של הבעל הוא ע"י "ודבק באשתו והיו לבשר אחד"[42], היינו שמצות פו"ר שהבעל מצוה עלי' נעשית דוקא ע"י שניהם. ומכיון שהיא מסייעת בהמצוה "יש לה (ג"כ) מצוה"[43].

ועד"ז הוא בנדו"ד, כשעזרת בלי־מוד התורה הרי שהמצוה נעשית ב־פועל בהשתתפותה ו(גם) על ידה, לכן יש לה ג"כ מצוה.

ח. אמנם מדברי הר"ן עצמו אינו ברור הפי' ש"יש לה מצוה", די"ל בשני אופנים:

א) "יש לה מצוה (סתם)" — היינו אף שבעצם אין עלי' הציווי לקיים פו"ר, מ"מ מכיון שהיא מסייעת ל־בעל לקיים מצוותו, יש לה ג"כ מצוה, אבל אין לה ה"מצוה רבה"[44] דפו"ר.

---

35) ועי"ד הסמ"ד (הובא לקמן הערה 42) "ויכול אדם להתנות עם חבירו שהוא יעסוק בתורה כו'".

36) רמ"ב דקידושין.

37) יבמות סה, ב: "פרו ורבו גו' וכבשוה — איש דרכו לכבוש ואשה אין דרכה לכבוש".

38) בראשית ב, כה.

39) וכ"ה בנוגע לברכת כהנים, שגם לבני ישראל השומעים את הברכות יש חלק בהמצוה, מאחר שהכהנים צריכים להם (כדי לקיים מצותם) — שיהי' למי לברך (וראה חרדים (מ"ע כו' התלויות בפה כו' לקוי־מן בכל יום, פרק ד' אות יח): וישראל העומדים כו' ומכוונים לבם לקבל ברכתם כו' הם גמי בכלל המצוה. וראה שע"ת לשו"ע או"ח סי' קכח ס"ק ב. ולהעיר מחי' הרשב"א (המיוחס להריטב"א) סוכה לא, ב (ד"ה מאי לאו): דליכא חיובא אישראל להתברך מצוה דכהן הוא).

וכדמוכח מהדין (שו"ע אדה"ז סי' קכח סעי' לח. מסוטה לח, ב) "עיר כו' שכולה כהנים כו' למי מברכין לאחיהם שבשוות" — דבלא האי טעמא לא היו יכולים לברך.

ועד"ז יש לבאר בעוד כמה וכמה דינים והלכות, ונתבאר בארוכה בההתעדות. וראה לקו"ש חי"ז ע' 235 (ס"ד) ואילך.

40) תוס' שבת ד, א ד"ה וכי. גיטין מא, ב ד"ה לא תהו.

המסקנא "הא אינה כו'" כי גם בזה "אינה מצוה (בתורה) היא" כבפנים.

ב) „יש לה מצוה" שבנדו"ד — היינו חלק במצות פו"ר [41].

ועד"ז מקום לספק בשכר שיש לה כשעוזרת לבנה לקיים מצות ת"ת.

והנה מלשון הגמרא „פלגאן בה־דייהו" (וכן לשון אדה"ז „חולקת שכר עמהם" — ולא נוטלת שכר), מוכח כאופן הב' דיש לה חלק במצות ת"ת ממש, והיינו כנ"ל: מכיון דמצות ת"ת של הבעל והבן, שמצווים בזה, נעשית בעזרתה ו(גם) על ידה, הרי יש לה חלק בקיום מצותו, היינו חלק במצות ת"ת, ולכן „פלגאן בהדייהו" — „חולקת שכר עמהם" כמצווה ועושה, „משא"כ שהם מצווים ועושים על ידה" [42].

ועד"ז י"ל גם במצות פרי' ורבי', שבסיועה לבעלה לקיים מצותו, יש לה חלק במצוה זו [43].

ט. אמנם עפ"י הנ"ל יש לדייק: מאחר שאם היא עוזרת לבנה או לבעלה חולקת שכר עמהם, הרי שיש לה חלק במצות ת"ת שלהם כמצווה ועושה — ולמה לא הביא זה אדה"ז גם בהל' ברה"ת, עכ"פ כטעם נוסף על שמברכות ברכת התורה [44].

ויובן זה בהקדים קושית המפרשים [45] על הר"ן:

איתא בגמרא [46]: „ההיא דאתאי כו' (ותבעה את בעלה לגרשה כי לא היו לה בנים ממנו), אמר לה לא מיפקדת, אמרה לי' לא בעיא הך איתתא תיטרא לידה כו'", והקשו „אמאי לא קאמר משום דמסייע (כסברת הר"ן) דעדיף טפי".

אך הביאור: הא דמסייעת לבעל לקיים מצותו כו' הוא דבר התלוי ברצונה: אם רוצה, יכולה היא לי־הנשא ולסייע לאיש לקיים מצותו

---

41) לכאו' משמע דבפו"ר אין לה חלק במצות פו"ר, כי מהא ד(פטרתה תורה ו)אין לה הציווי ע"ז אף שא"א להמצוה להתקיים רק ע"י סיוע האשה, מוכח שהופקעה מ־שייכותה למצוה זו (דפו"ר) ואין לה אלא מצוה סתם — אבל אינו מוכרח דיש"ל דה־פסור הוא רק מהציווי והחיוב (מטעם כי „הוא ימשול בך", ואשה התובעת כו' (בראשית ג, טז ובפירש"י שם. נדרים כ, ב. בר"ן ופי' הרא"ש שם) ולכן הנשים אין זה בידן ולכן לא חייבתן התורה ע"ז), אבל לא הופקעו משייכות לעצם המצוה.

42) וכהפס"ד בשו"ע יו"ד סי' רמו ס"א ובהגה"ה שם (והל' ת"ת לאדה"ז פ"ג ה"ד): „ומי שא"א לו ללמוד כו' יספיק לאחרים הלומדים ותחשב לו כאילו לומד בעצמו, ויכול אדם להתנות עם חבירו שהוא יעסוק בתורה כו' ויחלוק עמו כו'".

43) ראה גם לקו"ש חי"ח ע' 214 הערה 44. ומה שהר"ן כתב הלשון „(יש לה) מצוה (סתם)" (ולא כתב מצות פו"ר), הוא כי מצד הסברא בלבד אין זה מוכרח (וראה לעיל

הערה 41) ואין כוונת הר"ן אלא לפרש הלשון בגמרא מצוה בה יותר מבשלוחה.

44) אין הקושיא שיכתוב זה כטעם ראשון ועיקרי (וכמו בהל' ת"ת) כי הרי צריך ליתן טעם לחיוב כל הנשים בברה"ת — גם אלה שאין להן בעל או בנים, אבל קשה למה לא הביאו כלל (ואפי' לא כסניף), ואין לומר שזהו מפני לשון הברכה „לעסוק" — כי י"ל דגם הענין דעוזרת ה"ז התעסקות בלימוד התורה ושייך בזה הלשון לעסוק.

גם אין לומר שזהו משום דלפי"ז קשה הנוסח „ונתן לנו את תורתו", כי (נוסף על מש"כ לעיל בהערה להערה 29) הרי כתב אדה"ז שם גם הטעם דם' התמיד וגם ע"ז לכאו' יש להקשות כן.

45) חידושי אנשי שם (בשם ספר דרך תמים) שם.

46) יבמות סה, ב.

וע"י זה יהי' לה חלק בקיום מצותו, אבל מצ"ע אינה מצווה ע"ז. ומובן שאינה יכולה לתבוע את בעלה בדין שיגרש אותה בכדי שתוכל לקיים מצוה זו, שהרי אין עלי' שום ציווי, ורק כאשר מסייעת לבעלה בפועל אז היא חולקת במצותו ומקיימת מצוה. ולכן טענתה רק "לא בעיא כו' חוטרא כו'" ד"כי הא ודאי כייפינן" [47].

ועד"ז הוא בנדו"ד: הא דעוזרת לבעלה ולבני' שעי"ז "חולקת בשכר", ה"ז דבר התלוי ברצונה (הייני שאם רוצה יכולה להשתתף במצות ת"ת דמצווה ועושה של הבעל ובני'), אבל חיוב אין עלי' בזה.

ועפ"ז מובן שלא הביא אדה"ז מה שעזרת כו' אפילו לא כטעם נוסף שתברכינה ברכה"ת — כי מכיון שאין עלי' שום חיוב ע"ז, א"א לומר אשר לכולי עלמא [48] תברך ברכות התורה על שיכולה לעזור לבנה ולבעלה ב־מצות ת"ת שלהם.

אמנם בהל' ת"ת, שמבאר דאף ש־"אשה אינה מצווה במצות ת"ת", מ"מ יש לה שייכות למצוה זו, מקדים ומביא ענין זה לראשונה, שהרי מצד דעזרת כו' תהא שייכת א) למצות ת"ת ממש דמצווה ועושה, ב) ובכה"ת כולה, אשר ע"כ "חולקת" היא בשכר עמהם כמצווה ועושה.

משא"כ זה דחייבות ללמוד הלכות הצריכות להן, אף שמצד זה יש להן שייכות ממש אל התורה, כי בלימודן זה יש גם יוקר ומעלת התורה — מ"מ מכיון דזה בא להן כהסתעפות חיובן במצות שלהן (ולא שייכות ישי־רה לת"ת), אין להן בלימוד הלכות אלו המעלה דמצווה ועושה במצות ת"ת [49] כנ"ל, ולכן מביא זה לבסוף אחרי הענין דעוזרת כו'.

יו"ד. בפנימיות הענינים: הקב"ה וכנס"י נקראו, כביכול, איש ואשה [50]. והנה תכלית בריה"ע היא "מלאו את הארץ וכבשוה" [51], לכבוש את העולם (מל' העלם) ולהמשיך בו אור האלקי שלמע' מהעולם (הטבע).

ו"איש (זה הקב"ה) דרכו לכבוש כו'" [52], כי אין בכחו של נברא לשנות בכח עצמו את הטבע, לכבוש העולם, זהו רק בכחו של הקב"ה בורא העולם.

והנה שליחות זו, לכבוש את ה־עולם נעשית בפועל דוקא ע"י בנ"י ובכח התורה שניתנה להם [53], כי ה־תורה גם בירידתה למטה היא למע' מהעולם; שלכן ארז"ל [54] "כל חפצים

---

47) וראה גם ברכ"י אבה"ע סי' א אות טז קטע ד"ה וחזה, וסוף קטע ד"ה ותו.

48) וכידוע הפלוגתא בברכות נשים ב־מ"ע שהזי"ג (תוד"ה דילמא עירובין צו, א. רמב"ם פ"ג מהל' ציצית ה"ט. טושו"ע או"ח רסי"ז ובנ"כ). אבל מובן שגם אם נימא שמברכות במ"ע שהזי"ג (כמ"ש אדה"ז או"ח סי"ז ס"ג) הרי אי"ז כברכת אנשים, וכאן כתב "נשים מברכות ברכה"ת (סתם)" — בכל יום בברכות השחר, כאנשים.

*48) אבל מ"מ מברכות וצונו בברכה"ת כיון דסו"ס חייבות ללמוד מצ"ז, כנ"ל ס"ה, ולקמן ע' 150 הערה 11 ובשוה"ג לשם.

49) וכל שיר השירים מיוסד ע"ז, כידוע במדרשי רז"ל.

50) בראשית א, כח.

51) יבמות שם.

52) ראה לקו"ש ח"ט ע' 348 ובהערה 11 שם.

53) מו"ק ט, כ. וראה לקו"ת במדבר טו, ד.

לא ישוו בה״״ — ״אפי׳ חפצי ש־מים״, כי המצוות (״חפצי שמים״) נתלבשו ממש בדברים גשמיים, אבל התורה גם לאחרי שנתלבשה בגש־מיות כתיב״״ ״הלא כה דברי כאש״, ולכן היא למע׳ מחפצי שמים, כי היא בחי׳ ״שמים״״ עצמן״׳.

ובנ״י ע״י לימודן בתורה מתיח־דים״״ עם התורה ועי״ז נעשים בעה״ב על טבע העולם לכובשו (ולכן ביכולתם לשנות טבע העולם, וכמארז״ל״״ ע״פ לא־ל גומר עלי).

ומכיון שבנ״י הם ה״מסייעים״ ב־עבודה זו לכבוש את העולם — אף שבעצם הכח (ה״מצוה״) ע״ז בא מ־הקב״ה ע״י התורה — נעשים הם שותפים עם הקב״ה במצוה ועבודה זו — תכלית בריה״ע [וכמארז״ל״״ ״נעשה שותף להקב״ה במע״ב״] ״׳.

(משיחת חגה״ש וש״פ נשא תש״ל ותשל״א)

---

54) משלי ח, יא.

55) ירמי׳ כג, כט. ברכות כב, א. וראה לקו״ש ח״ח ע׳ 352 ובהערה 6 שם.

56) ראה תו״א א, א ואילך ובכ״מ דתו״מ הם בחי׳ שמים וארץ.

57) וזהו שארז״ל (הוריות יג, א) דה־עוסק בתורה קודם ויקר מכה״ע שנכנס לפני ולפנים: ביהמ״ק וקה״ק הוא שלימות ה־קדושה שבעולם (להעיר מכלים פ״א מ״ו ואילך), אבל בכ״ז זוהי קדושה שב(ערך ה)עולם — אלקות שנתלבש לפי״ע העולמות (ולהעיר מתניא פנ״ג); אבל התורה — גם בירידתה למטה היא למע׳ מהתלבשות בעולם (ראה ד״ה ויאמר משה תש״ד, וב־לקו״ש שם), ולכן ישראל הלומד תורה ומת־יחד עם התורה הוא למע׳ גם משלימות הקדושה ש(נתלבשה) לפי״ע העולם.

משא״כ ב״נ הלומד תורה ה״ה רק כפה״ג (בכ״ף הזמיון) ולא למע׳ מזה (אף דיש לו בלימודו יוקר התורה כנ״ל בפנים סעיף ג) כי אין להם שייכות למדרי׳ אלקות (ותורה) כפי שהיא למע׳ מן העולם. וראה לקו״ש ח״ה ע׳ 12 הערה 49.

---

58) ראה תניא פ״ה.

59) ירושלמי נדרים פ״ו ה״ת. ועוד.

60) שבת קיט, ריש ע״ב. וראה לקו״ש ח״ו ע׳ 22 ובהערה 73. וראה לקו״ש ח״י ע׳ 74 ובהנסמן בהערה 27 שם.

61) וי״ל שעד״ז הוא הביאור ע״פ נגלה בזה שדומם (קלף של תפילין, צמר של ציצית וכיו״ב) נעשה דבר שבקדושה (חש־מישי קדושה, או תשמישי מצוה) — דמכיון שדבר זה מסייע בקיום המצוה ה״ז ״מקבל״ חלק ב(קדושת) המצוה.